

Netwerk 'Scharrelnetwerk Veluwe'

Slapeloze nachten van de bloedluis

Ze zijn slechts millimeters klein, maar bezorgen pluimvee en hun verzorgers veel overlast: bloedluis. Scharrelnetwerk Veluwe boog zich over deze nachtbraker, maar moest veel hobbels nemen om deze onbekende plaag onder de aandacht te brengen bij de hele sector én kennis te vinden over biologische bestrijding. Lees hoe een netwerk een complete leemte in kennis opvult.

Jan ten Napel
E-mail: jan.tennapel@wur.nl

In het najaar van 2005 zaten drie pluimveehouders uit het Scharrelnetwerk Veluwe behoorlijk met de handen in het haar. Bloedluis, of beter gezegd vogelmijt, werd op hun bedrijven een onbeheersbaar probleem. Ondanks voorzorgsmaatregelen was het toch op hun bedrijven terecht gekomen, zoals bij meer dan driekwart van de pluimveebedrijven in Nederland. Ze waren echter ook sceptisch over hun deelname aan Netwerken in de Veehouderij: wat gaan wij met een beperkt aantal pluimveehouders doen in één jaar aan een probleem dat een groeiend deel van de West-Europese pluimveesector in de greep houdt?

Gebrek aan vertrouwen ministerie

De drie initiatiefnemers wilden de hele studieclub betrekken bij het netwerk. Er bleek echter te weinig vertrouwen in de overheid en de meeste deelnemers wilden er geen tijd aan besteden. De Biocidenrichtlijn is zo scherp dat de deelnemers twijfelden of LNV wel constructief wilde mee-

denken. En lekt er geen informatie vanuit het netwerk naar de AID? Bij de tweede bijeenkomst waren een pluimveedeskundige en de netwerkbegeleider aanwezig. Er is toen uitgebreid gepraat over de urgentie van het bloedluisprobleem, dat pluimveehouders meer moeten kijken en onderzoekers meer moeten luisteren om aanknopingspunten te vinden voor oplossingen. Ook het gebrek aan vertrouwen in het ministerie van LNV is aan de orde geweest. Aan het einde van de avond gaven alle studieclubleden op één na aan toch mee te willen doen. Pluimveehouders hebben over het algemeen geen goed beeld van de bloedluisbesmetting in hun koppels. Probleem is dat bloedluis alleen in het donker tevoorschijn komt en parasiteert op de leghennen, maar zich daarna weer terugtrekt in naden en kieren. Als die vol zitten, kun je ze ook overdag zien, maar dan is het probleem al heel groot. Door Wageningen UR is een monitoringssystematiek ontwikkeld om de pluimveehouders in de studieclub bewust te maken van de ernst van de problematiek.

Beheersen of bestrijden bloedluis

Bij de start van het netwerk was de insteek vooral de insleep van bloedluis te voorkomen. Iedereen kende voorbeelden van eiertrays, trolleys, containers, mestbakken en ook mensen die bloedluis van andere bedrijven bij zich hadden. Tellingen leverden echter nagenoeg geen bloedluis op. Tegelijkertijd ontwikkelden de bloedluizen die er ondanks reiniging en ontsmetting nog zaten, zich razendsnel. Beheersing van insleep is blijkbaar alleen van belang als er nog geen bloedluis op je bedrijf aanwezig is. Dat is op maar heel weinig pluimveebedrijven het geval. Het netwerk heeft daarom de doelstelling

verlegd naar beheersing van de bloedluisdruk. Echter middelen om alle stadia van bloedluis op alle plekken te bestrijden zijn er niet.

En eigenlijk wilden de netwerkdeelnemers liever geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken. Het liefst beheersen ze bloedluis op een biologische manier. Het was hen opgevallen dat de bloedluispopulatie aanzienlijk terugliep als er piepschuimkevers in de stal zaten. Wellicht zou dit gebruikt kunnen worden als natuurlijke vijand?

Evenals over de bloedluis is er nauwelijks wetenschappelijke expertise in Nederland over piepschuimkevers. Veterinaire parasitologen zijn een uitstervend ras en agrarische entomologen houden zich vooral bezig met plantenteelt. Uiteindelijk heeft de netwerkbegeleider een gepensioneerd professor in de VS gevonden die veel kennis had van de piepschuimkever. Maar hij beschouwde de piepschuimkever als een nog veel groter probleem dan de bloedluis zelf! Een student van Wageningen Universiteit is aan de slag gegaan om een systeem te ontwerpen dat bloedluis bestrijdt met de piepschuimkever zonder dat de kever zelf een probleem wordt. Er wordt geprobeerd de piepschuimkever steriel te kweken waardoor hij in alle houderijsystemen ingezet kan worden. Inmiddels is wel duidelijk dat het tijd kost om een dergelijk systeem praktijkrijp te maken.

Bewustwording creëren

In deze fase viel het netwerk een beetje stil. De vraag drong zich op: wat willen we nu eigenlijk en hoe gaan we het aanpakken? Er werd besloten vooral te richten op bewustwording in de sector en bij de overheid. De boodschap zou zijn dat er op heel korte termijn via tijdelijke onthefing een chemische stof toegelaten zou moeten worden om tijd te winnen voor het ontwikkelen van een biologische bestrijdingsmethode. Ambtenaren van de overheid waren bereid om te komen, tot grote verrassing van de initiatiefnemers. Terwijl ze hiermee bezig waren, zijn dezelfde mensen ook uitgenodigd door de NOP en de PVE voor een bedrijfsbezoek met hetzelfde doel. Het netwerk heeft zich hier toen bij aangesloten.

Pluimveehouder Ton van Ginkel: 'Door het filmpje kregen we meer contacten'

'Het enthousiasme van de studieclub om aan bloedluis te werken viel tegen. Iedereen zag de noodzaak en het nut ervan, maar slechts weinigen wilden er tijd in steken. Dus bleven de drie initiatiefnemers over om de netwerkkaar te trekken. Onze aanvraag werd hoog gewaardeerd en dat verbaasde me echt. Later bleek dat wij een probleem ter sprake brachten dat de hele sector (zelfs internationaal) aangaat. Toch had ik in het begin niet het gevoel dat ons netwerk resultaat op zou leveren. Er waren veel deelnemers die idealen hadden die ik niet echt als verbetering zag. Ik zag het geld al helemaal opvergaderd worden. Uiteindelijk hebben we het doel van het netwerk veranderd van het voorkomen van insleep en verspreiding naar het bestrijden van bloedluis. Ik had op mijn bedrijf toen veel last van bloedluis, dus het werd voor mij toen pas interessant. Het filmpje dat we gemaakt hebben, heeft veel invloed gehad. We hebben breed het bloedluisprobleem onder de aandacht gebracht, zowel bij pluimveehouders als bij het Ministerie van LNV, PVE en NOP. Zo kwamen we uiteindelijk aan meer contacten die kennis hadden over de piepschuimkever. We hebben voor ons netwerk geen verlenging aangevraagd in augustus 2006. Dit is achteraf zeer spijtig omdat onze ideeën nu pas vorm beginnen te krijgen. Maar ik zie nu wel meer mogelijkheden om op eigen kracht met het netwerk door te gaan.'

Daarnaast heeft het netwerk zich tegelijkertijd gericht op het maken van het filmpje 'Slapeloze nachten van bloedluis' om de problematiek breed onder de aandacht te brengen. Het is gericht op zowel de overheid en samenleving, als op collega-pluimveehouders. Het benadrukt de welzijnsschade voor de kippen en de machteloosheid van de pluimveehouder.

SERIEUS PROBLEEM

De piepschuimkever (boven) is een geduchte vijand van de bloedluis.

Tip van netwerkbegeleider Jan ten Napel: 'Stel domme vragen'

'Wat je als netwerkbegeleider niet moet doen is onmiddellijk aan de slag gaan met wat jij denkt dat een oplossing is voor het probleem. In plaats daarvan is het belangrijk om door te vragen op wat het probleem precies is. Onbekendheid met het probleem is dan eigenlijk een voordeel, omdat je dan ook 'domme' vragen mag stellen. Het uitleggen van dingen die voor betrokkenen vanzelfsprekend zijn opent soms een nieuw perspectief op ongewone oplossingen.'